

Foto: Peter Linhard

Martin Ingvar anser att de som utformar svensk utbildningspolitik borde ta intryck av Pinker.

denna tudelning var den franske filosofen och vetenskapsmannen Descartes. För människans del blev vi till både ”kropp och själ”. I dag kanske ordet själ mest har en religiös innebörd, men Pinker menar att det också finns de som ser vårt medvetande som något utanför hjärnan, något bortom den materia vi kan observera, och det är något han vänder sig emot. Tvärtom förstår vi för varje dag allt mer om hur våra hjärnor arbetar tillsammans med den övriga kroppen för att skapa upplevelser och känslor.

PINKER LÄGGER NED stor möda på att inte bli missförstådd. En biologisk syn på människan betyder inte att man är reaktionär, argumenterar han. Å andra sidan får man svårt att omfatta läror som menar att människans natur helt kan formas av samhället, som exempelvis marxismen.

Bakom mycket av oron för att den nya biologin ska leda till förtryck och förföljelser, ligger fruktan att vi inte kan se männi-

skor som lika mycket värda om de är olika. Om alla är exakt likadana blir allt så mycket lättare. Detta gäller såväl människor av olika etnisk tillhörighet som människor av olika kön. När det gäller genetiska skillnader mellan olika folkgrupper har forskningen sopat undan argumenten för rasisterna. Variationen mellan olika individer är större än den mellan olika folkgrupper om man ser till generna. När det gäller skillnader mellan könen finns det givetvis skillnader, det är därför pojkar blir pojkar och flickor blir flickor. Och Pinker anser att det också finns en rad mätbara skillnader i hur män och kvinnor i genomsnitt betar sig. Han bekänner sig till den feministiska kampen mot orättvisor men skiljer noga mellan jämställdhetsfe-

minismen, definierad av filosofen Christina Hoff Sommers, och genusfeminismen – idén att alla könsskillnader bara är sociala konstruktioner ger han inte mycket för. Samtidigt varnar han för att vetenskapen ska bygga ideologier, däremot måste de som bygger samhällena känna till vad vetenskapen har att säga om människan. Och det är en annan sak. Pinkers bok borde framöver ingå som kurslitteratur för dem som läser till exempelvis statsvetare och psykolog. Även en och annan politiker borde läsa den.

Det är sällan en bok innehåller så många spännande resonemang om vad det innebär att vara människa, som *Ett oskrivet blad*. De drygt 500 sidorna säger mera om den svårfångade mänskliga naturen än 500 av de sedvanliga ”känn dig själv-böcker” som översvämmar bokhandlarna.

EN SOM LÄNGE verkat för att *Ett oskrivet blad* ska komma ut på svenska är professorn i kognitiv neurofysiologi vid Karolinska Institutet i Solna, Martin Ingvar. Vad har han då mött för reaktioner när han propagerat för boken?

– Jag har väl tilldelats en del tillmälen, säger han. Det vanligaste epitetet är väl ”biologist”, vilket jag aldrig riktigt förstått mig på. Biologi är ju en vetenskap och ingen ideologi eller trosuppfattning. Men efter att ha läst Pinkers bok så skulle jag vilja säga att man kan inte vara en sann humanist om man inte förstår människans biologiska natur.

När boken nu kommit ut i svensk utgåva har Martin

Ingvar skrivit förordet till den. Men varför har han då engagerat sig så hårt i just den här boken?

– Därför att det ju inte direkt vimlar av bra böcker som försöker sammanfatta vad vi vet om den mänskliga naturen på en vetenskaplig grund, säger han. Dessutom är Pinkers bok så kul och stimulerande att läsa. Självt har jag fått flera aha-upplevelser, fortsätter han. En av dem handlar om förekomsten av våld i samhället, något det ju skrivs mycket om i pressen. Här skriver Pinker att den mesta våldsutövningen faktiskt sker mellan småpojkar i åldrarna 3–5 år. Sedan tar samhället i de flesta fall över och slipar ned de här taggarna i den mänskliga naturen, säger Martin Ingvar.

– Sedan behöver man inte hålla med om allt han hävdar, men man får en rejäl intellektuell utmaning och det är ju inte illa, konstaterar Martin Ingvar.

I förordet skriver han att ”dessa frågor är heta potatisar för såväl den politiska vänstern som den politiska högern”. Vad menar han mera konkret att Pinkers teorier har för betydelse i den svenska debatten?

– Mitt favoritexempel är den svenska skolan där jag menar att vi lyckats skapat en ojämlikhetsmaskin av stora mått, eftersom vi har en felaktig bild av den mänskliga naturen. För om man inte förstår att lilla Ulla, lille Sven och lille Hassan kommer till denna institution med olika individuella förutsättningar skapar man stora problem. Vi får en skola där alla behandlas som om de vore likadana, vilket innebär att många kommer att halka efter och till slut hamna utanför systemet. Värst är det självklart för dem som inte har en hemmiljö

som kan hjälpa dem med studierna. Och en sådan skola vill vi inte ha. Det är inte humant, svarar han.

ÖVER HUVUD TAGET tycker Martin Ingvar att det finns för lite förståelse för den biologiska verkligheten. Det gäller till exempel språkinläringen där vi har bra data på när alla barn har lätt att lära sig nya språk, kunskap vi inte utnyttjar i dagens skola. Barn lär sig språk utan brytning när de är riktigt unga och får betydligt svårare att göra det efter puberteten. För en tid sedan var han också på besök hos dem som har ansvaret för att följa upp betygen i skolan. De var bekymrade för att den så jämna och likartade betygskurvan för alla elever, flickor som pojkar, plötsligt bröts när barnen nådde en viss ålder.

– Men det är ju naturligtvis puberteten. Ett relativt välkänt stadium i den mänskliga biologiska utvecklingen, utropar han. En ålder där de flesta tonårspojkar lämnar in sin hjärna på reparation för att i bästa fall kvittera ut den igen ett par år senare. Man tycker att ett sådant faktum borde ha nått fram ända till dem som utformar skolpolitiken.

– Vi måste inse att vi måste hålla oss med en vetenskapligt grundad teori om hur ett barn fungerar i skolan. Nu försöker vi göra flera saker samtidigt, till exempel både ha betyg och avskaffa dem på samma gång.

OM SKOLAN KAN Martin Ingvar tala länge. Andra områden där teorin om det oskrivna bladet ställer till det är naturligtvis den tidiga uppfostran, pedagogiken och inom den traditionella psykologin. Många psykologiska

teorier har också lagt mycket stor, för att inte säga avgörande, vikt vid barndomen. Många föräldrar ser sina barn som ”ädla vildar”, menar Steven Pinker. Spelar man bara Mozart för dem blir de mattesnillen och får de bara rätt sorts träning blir de världsstjärnor i tennis. I boken relateras en rad regler som många av oss, mer eller mindre framgångsrikt, försökt leva efter. ”Kärleksfulla föräldrar får trygga barn, bestämda och konsekventa föräldrar (varken onödigt släpphänta eller onödigt dömande) får välartade barn, föräldrar som pratar mycket med sina barn får barn med bättre språkliga färdigheter och så vidare”. Men påpekar Pinker, ”föräldrar förser sina barn med gener, inte bara med uppväxtmiljö”.

Och säkert kommer en och annan dubbelarbetande förälder att dra en lättnandens suck när de läser om hur få bevis det verkligen finns för att alla de pretentiösa pedagogiska råden som delas ut verkligen har någon effekt. Barn föds som individer – inte som tomma skrivtavlor.

PINKER ÄR MYCKET återhållsam med att ge intervjuer, men jag får ändå till stånd ett samtal per telefon. Han berättar att han hade mardrömmar när *Ett oskrivet blad* kom ut för första gången:

– Jag trodde att mina kollegor skulle ta avstånd ifrån mig och att mina vänner skulle säga upp bekantskapen, säger han.

Men trots att han i boken avhandlar brännbara ämnen som politik, våld, jämställdhet och våldtäkt kom de absolut kraftigaste reaktionerna på två andra områden, berättar han.

– De avsnitt som till min förvåning väckte mest reaktioner var det om konst och det om barnuppfostran. Tydligt blev många uppretade över vad jag skrev om den postmoderna konsten och musiken. Förmodligen hänger det samman med krisen inom humaniora och att konsten numera ofta är ute efter att chockera mer än att beskriva något viktigt, tror han.

När det gällde barnuppfostran retade sig folk på att Pinker resonerade om att det var mera gener, barnens

kamrater och rena tillfälligheter som formar ett barns uppväxt än pedagogiska föräldrar.

– Det finns ju en trend med ”hyperföräldraskap” i samhället. Föräldrar ska upprätta nog-

Foto: www.harryborden.com

Steven Pinker är Harvardprofessorn som argumenterar att vi föds som personligheter – inte som tomma ark.

”Föräldrar förser sina barn med gener, inte bara med uppväxtmiljö.”

granna scheman över allt barnet ska göra. Man ska läsa sagor för dem för att stimulera neuronerna, man ska förklara sin kärlek för barnet minst ett par gånger om dagen. Jag antar att många föräldrar helt enkelt blev arga över tanken på att de gjort allt det där i onödan, resonerar han.

När hans bok nu kommer på svenska hoppas han att läsarna ska bli fascinerade över vad vi vet om människan och att de kan hålla isär hur det är och hur det bör vara. ∞